

Protocol Cymru ar gyfer Cenedlaethau'r Dyfodol

- *o'r Datganiad i'r Gweithredu*

“Benthyg dros amser byr yw popeth a geir yn y byd hwn”

Dihareb Cymraeg.

Nodyn y Cadeirydd

Mae Uwchgynhadledd y Cenhedloedd Unedig ar y Dyfodol yn gyfle hollbwysig i ailfeddwl am lywodraethu lleol, cenedlaethol a byd-eang i gwrdd â heriau'r 21ain Ganrif a chyrraedd ein dyfodol dymunol ar y cyd. Rhaid gweithredu ar y cyfle hwn.

Mae'n hanfodol bod yr Uwchgynhadledd yn gatalydd ar gyfer adennill optimistiaeth realistig ar gyfer cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol. Rhaid iddi fod yn foment lle down at ein gilydd i adeiladu ymrwymiad a chydysafiad ar gyfer ein dyfodol cyffredin ac i adeiladu'r llywodraethu rhagweladwy y mae'r ganrif hon yn ei mynnu.

Gyda'r nod o gefnogi gweithrediad Datganiad uchelgeisiol ar gyfer Cenedlaethau'r Dyfodol, cyfarfu cymuned o arweinwyr a mabwysiadwyr cynnar – sydd ar hyn o bryd yn arloesi ac yn arfer llywodraethu hirdymor – o bob rhan o'r byd wedi cyfarfod yng Nghymru fel rhan o broses meddwl ar y cyd i roi eu profiadau i wasanaeth y broses hon.

Y canlyniad yw 'Protocol Cymru ar gyfer Cenedlaethau'r Dyfodol', sef dogfen gyfeirio a chanllaw pragmatig sydd wedi'u hanelu at lywodraethau a rhanddeiliaid sydd â diddordeb mewn hyrwyddo a gweithredu'r Datganiad ar gyfer Cenedlaethau'r Dyfodol.

Mae'n bled ar y cyd, sy'n gyfoethog â doethineb blaengar byd-eang, i bwysigrwydd llywodraethu hirdymor gael ei gydnabod a gweithredu arno. Mae'n darparu cyfres o argymhellion ymarferol fel y gall yr Unol Daleithiau, dinasyddion a'r Cenhedloedd Unedig weithredu'r Cytundeb ar gyfer y Dyfodol mewn modd teg, gan ystyried undod rhwng cenedlaethau.

Rydym yn falch bod y Protocol cyfunol hwn wedi'i ddatblygu a'i gyd-gynllunio yng Nghymru, cartref Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol – y ddeddfwriaeth gyntaf o'i bath yn y byd i osod dyletswydd gyfreithiol ar ein cyrff cyhoeddus i roi datblygu cynaliadwy ar waith a darparu gwarcheidiaeth ar gyfer llesiant cymdeithasol, diwylliannol, amgylcheddol ac economaidd cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol.

Wrth inni gyrraedd 10fed pen-blwydd ein deddfwriaeth yng Nghymru, rydym bellach, yn fwy nag erioed, wedi'n hargyhoeddi gan wir gyfoeth y cenhedloedd nid yn unig yn yr hyn y maent yn ei gyflawni'n unigol, ond yn eu parodrwydd i rannu eu dysg yn hael. Oherwydd trwy'r cydweithio hwn yr ydym yn paratoi'r ffordd ar gyfer dyfodol mwy disglair, mwy llewyrchus i bawb.

Derek Walker

Cadeirydd, Fforwm Cenedlaethau'r Dyfodol 2024
Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru

Gyda diolch i Catarina Zuzarte Tully a'r Ysgol Dyfodol Rhyngwladol am eu partneriaeth yn hwyluso dylunio a datblygu'r Protocol hwn.

Protocol Cymru ar gyfer Cenedlaethau'r Dyfodol

Mae'r Protocol hwn wedi'i ddatblygu gan Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru gyda chefnogaeth clymblaid lefel uchel o fabwysiadwyr cynnar byd-eang. Cafodd sylwedd y protocol ei lywio gan gymuned o dros 150 o arweinwyr polisi, gweithredwyr ac ymarferwyr o fwy na 60 o wledydd mewn proses ymgynghori a archwiliodd brofiadau arloesol o bob rhan o'r byd. Datblygwyd y Protocol ar draws tri fersiwn o ymgynghoriad byd-eang a gynhaliwyd gan yr **Ysgol Dyfodol Rhyngwladol**, a ddaeth i ben gyda **Fforwm Cenedlaethau'r Dyfodol**, a gynhaliwyd yng Nghaerdydd (Cymru) rhwng 29 Ebrill a 1 Mai 2024, lle cytunwyd ar y testun terfynol.

Galwadau i Weithredu

Yn ymwybodol na fydd y Nodau Datblygu Cynaliadwy (SDGs) yn cael eu cyflawni heb gonsensws amlochrog sy'n deg ac yn gefnogol i genedlaethau'r dyfodol, mae'r Protocol yn gwahodd dinasyddion, cenhedloedd a sefydliadau rhyngwladol i fabwysiadu'r ymrwymadau canlynol i gyflawni'r nodau sydd wedi'u hymgorffori yn y Datganiad ar gyfer Cenedlaethau'r Dyfodol.

Dangosodd y broses mai dim ond os cymerir camau ar draws pob sector a llywodraeth y bydd trawsnewid yn bosibl. Mae arnom angen ymagwedd gyfannol lle mae meddwl hirdymor yn norm, a chydweithredu ac integreiddio problemau'r byd yn cael eu nodi fel yr allwedd i wella gwydnwch a gadael neb ar ôl.

Mae tri 'grŵp' sydd â rhannau amlwg i'w chwarae wrth roi datblygu cynaliadwy a meddwl hirdymor ar waith: 'Y bobl', y cenhedloedd, a'r Cenhedloedd Unedig a systemau rhyngwladol ac amlochrog eraill. **Mae'r protocol yn pennu set o gynigion ar gyfer pob grŵp.**

Dylid gweithredu'r cynigion yn y protocol hwn gyda'r ddealltwriaeth a ganlyn:

- Diffinnir Cenedlaethau'r Dyfodol fel y rhai nad ydynt wedi'u geni eto.
- Rydym yn wynebu pwynt tyngedfennol o wrthdroi hawliau rhyw. Rhaid cymryd camau nid yn unig i sefydlogi, ond i wthio ymlaen.
- Rhaid diogelu a chryfhau hawliau pobl ag anableddau, na chyfeirir atynt yn benodol yn y Nodau Datblygu Cynaliadwy.
- Rydym yn deall nad yw meddwl am y dyfodol yn ffenomen newydd. Rydym yn cydnabod gwerth y cymunedau brodorol sydd wedi gweithredu fel stiwardiaid ers canrifoedd a milenia lawer.
- Mae lleisiau plant a phobl ifanc yn hollbwysig. Ar yr un pryd, ni ddylai baich datblygu datblygiad cynaliadwy ddisgyn ar yr ieuengaf yn ein cymdeithasau yn unig.
- Mae'r lleisiau hynny sydd bellaf oddi wrth y broses benderfynu nid yn unig yn cael sedd wrth y bwrdd, ond yn rhoi'r beiro.
- Adfer gwytnwch i'n hamgylchedd a bioamrywiaeth yw congylfaen y broses o wneud penderfyniadau.

Uwch gynhadledd Disgwyliadau'r Dyfodol

Ysgrifennwyd y Protocol hwn o dan y disgwyliad y bydd y Cenedloedd Unedig yn cynnal eu hymrwymiaid yn Uwch gynhadledd y Dyfodol i:

- Gytuno ar Ddatganiad uchelgeisiol ar gyfer hawliau Cenedlaethau'r Dyfodol
- Penodi Llysgennad Arbennig y Cenedloedd Unedig ar gyfer Cenedlaethau'r Dyfodol sydd wedi'i leoli'n strategol ac sydd ag adnoddau da
- Ymrwmo i gamau gweithredu sylweddol i adeiladu llywodraethu sy'n canolbwyntio ar y dyfodol
- Sefydliadoli'r egwyddor o degwch rhwng cenedlaethau.

1. Pobl

Mae 'pobl' a chymunedau yn ganolog i'r ffordd yr ydym yn teimlo ac yn gwneud dewisiadau am y byd yr ydym yn byw ynddo. Rydym yn pontio'r ddysg a'r ddealltwriaeth hon gan ein cyndeidiau i'n disgynyddion yn y dyfodol. Mae gennym ni, y bobl, yr hawl a'r cyfrifoldeb i ddod yn hynafiaid da ar gyfer y cenedlaethau i ddod.

Mewn cymdeithas sifil yn aml mae materion yn cael eu codi a'u hwynebu, a lle mae llawer o'r mentrau'n tarddu ac yn cael eu gyrru. Yn aml yn lleol y cyfyd gweledigaethau o'r dyfodol. Ein cyfrifoldeb fel cymuned fyd-eang o arweinwyr yw amddiffyn amrywiaeth ac unigrywiaeth y diwylliannau, ieithoedd, credoau ac arferion yr ydym ni, y dinasyddion, wedi'u hetifeddu gan genedlaethau'r gorffennol a'u cyflwyno i'r rhai sy'n dod ar ein hôl.

Fel rhywogaeth o storïwyr, gallwn ddatgloi ein gallu i rannu straeon am ein dyfodol dewisol, gan ddefnyddio'r rhain fel ffordd o adeiladu undod ar draws cenedlaethau, a meithrin cymunedau sy'n gallu cydweithio nid yn unig i ddychmygu dyfodol gwell, ond hefyd i weithredu i drawsnewid y dyfodol mewn ffordd sy'n parchu cenedlaethau gwahanol.

Cynnig 1 - Datblygu naratifau torfol wedi'u hangori mewn cyd-destunau lleol a chymunedol

- Mae'r dyfodol yn edrych yn wahanol i wahanol bobl a chymunedau. Rhaid i sgysiau am y dyfodol ystyried y diwylliant, y gwerthoedd a'r iaith sy'n adlewyrchu ein hunaniaeth ac mewn ffordd sy'n gwneud synnwyr i ni.
- Mae angen i ni gysylltu'n well â lleisiau ieuencid a chynhenid, yn ogystal â phob cenedlaeth, gan ddarparu gofodau a llwyfannau priodol sy'n caniatáu cynrychiolaeth cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol.

Oeddech chi'n gwybod?

- Yn 2022, rhyddhaodd **UNICEF Lyfr Chwarae Rhagwelediad Ieuencid** ar gyfer sefydliadau sy'n canolbwyntio ar ieuencid ac a arweinir gan bobl ifanc, yn ogystal ag ymarferwyr rhagwelediad, gan adeiladu ar brofiadau ei naw Cymrawd Rhagwelediad Ieuencid sy'n canolbwyntio ar ragwelediad a dulliau Ymgysylltu Ieuencid Ystyrion.
- Mae **Rhwydwaith Cynhenid Merched y Môr Tawel** yn gwthio agenda eiriolaeth gref ymlaen mewn prosesau amlochrog i amddiffyn poblogaethau a thiriogaethau Ynysoedd y Môr Tawel, sy'n cael eu bygwth gan newid yn yr hinsawdd.

Cynnig 2 - Cynnull sgysiau rhwng cenedlaethau am y dyfodol wedi'u llywio gan y dyfodol

- Mae gan bobl werthoedd, dyheadau a gweledigaethau gwahanol ar gyfer y dyfodol. Rhaid inni gydnabod yr amrywiaeth hon o safbwyntiau a sicrhau nad ydym yn datrys problemau heddiw yn unig, heb ddeall eu heffeithiau ar genedlaethau'r dyfodol.

- Mae hyn yn gofyn am fannau a mecanweithiau sy'n clywed ac yn amddiffyn lleisiau sy'n pontio'r cenedlaethau ar lefel leol.

Oeddech chi'n gwybod?

- Mae cymunedau brodorol yng **Nghanada** yn cynnal rhannu gwybodaeth rhwng cenedlaethau fel conglaen byw'n gynaliadwy.
- Mae adnoddau fel **prosiect Symudedd India ANR** a chyhoeddiadau o Brifysgol Manceinion yn cynnig cipolwg ar batrymau symudedd a deinameg cymdeithasol, sy'n hanfodol ar gyfer deall rhyngweithiadau rhwng cenedlaethau.

Cynnig 3 - Buddsoddi mewn llythrennedd y dyfodol a chydnabod pwysigrwydd addysg wrth adeiladu dyfodol gobeithiol

- Mae llythrennedd y dyfodol yn aml yn cael ei ddiffinio fel y gallu i ddychmygu'r dyfodol, ond yn hollbwysig mae'n ymwneud ag asiantaeth, helpu unigolion a chymunedau i baratoi ar gyfer heriau cymdeithasol, eu dychmygu a'u llywio. Mae'n darparu asiantaeth.
- Mae'n hollbwysig adeiladu llythrennedd y dyfodol ar draws cymdeithas ac ar draws pob cenhedlaeth, ond yn enwedig ein hieuenctid, gan eu helpu i gael mwy o asiantaeth dros y dyfodol, wrth iddynt ddod yn arweinwyr yfory.

Oeddech chi'n gwybod?

- Yng **Nghymru**, mae CBAC (corff dyfarnu cymwysterau) wedi datblygu cyfres o 'Gymwysterau Cynaliadwyedd' i ddiwallu anghenion dysgwyr ar draws ystod eang o leoliadau. Mae hyn mewn ymateb i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru ei hun, Pedwar Diben Cwricwlwm i Gymru, a Nodau Byd-eang y Cenhedloedd Unedig.
- Mae **Bangladesh** yn canolbwyntio ar fentrau addysg yn y dyfodol, gan gynnwys Fframwaith y Cwricwlwm Cenedlaethol a'r Prif Gynllun Addysg Glyfar, i sicrhau llesiant a datblygiad cenedlaethau'r dyfodol.
- Rhwydwaith byd-eang yw **Teach the Future** sy'n gweithio i ddod â meddylfryd y dyfodol i mewn i ystafelloedd dosbarth, gan feithrin y genhedlaeth nesaf a hyrwyddo 'llythrennedd y dyfodol' fel sgil bywyd i fyfyrwyr ac addysgwyr.

Cynnig 4 - Sefydlu mecanweithiau cyfranogol i sicrhau bod dinasyddion yn siapio eu cymunedau

- Mae busnesau, academyddion, y cyfryngau, cymdeithas sifil, addysgwyr, sefydliadau ffydd, a gwirfoddolwyr nid yn unig yn gynghreiriaid hanfodol wrth gefnogi newid systemig ond dylent hefyd roi cenedlaethau'r dyfodol wrth wraidd y ffordd y maent yn gweithredu, gan arloesi i sicrhau bod eu modelau llywodraethu yn cymell ac yn parchu anghenion pob cenhedlaeth.

Oeddech chi'n gwybod?

- Cyhoeddodd **NGO Asuntos del Sur Escenarios Futuros de Gobernanza**, sefydliad ymchwil am gyfranogiad gwleidyddol ieuencid yng nghanol anffodlonrwydd democrataidd. Roedd yr ymchwil yn ymdrin â phynciau amrywiol fel cyfranogiad

ieuentid a chydweithrediad rhanbarthol ar gyfer datblygu cynaliadwy, yn cynnwys dros 150 o unigolion o'r byd academaidd, y sectorau cyhoeddus a phreifat, sefydliadau cymdeithas sifil, a chyrrff amlochrog.

- Nod Agenda Leol 21 yn **Ffrainc** yw hyrwyddo datblygu cynaliadwy ar lefel leol trwy fynd i'r afael ag anghenion hanfodol, cryfhau cydlyniant cymdeithasol, a dyfeisio modelau datblygu cyfrifol.

Cynnig 5 - Hyrwyddo newid diwylliannol a diogelu Tŷ'r Cyffredin, gan gynnwys defnyddio pŵer y system Gyfiawnder.

- Er mwyn diogelu hawliau cenedlaethau'r dyfodol, mae angen newid meddylfryd. Mae angen i ddulliau cyfranogol hirdymor fynd y tu hwnt i feddwl economaidd ac ehangu'r gofod i feddwl am les drwy ofal a meithrin cymunedau.
- Ers canrifoedd, mae dulliau cymunedol sy'n mynd y tu hwnt i'r rhaniad cyhoeddus-preifat wedi diogelu'r Tir Comin, a ddeallir fel yr adnoddau a'r arferion sy'n sicrhau atgynhyrchu bywyd (gan gynnwys natur ac arferion diwylliannol). Mae angen i'r arferion hynny gael eu gwreiddio, eu hamddiffyn a'u cynyddu trwy gynghreiriau sy'n seiliedig ar ymddiriedaeth rhwng dinasyddion a'u llywodraethau.

Oeddech chi'n gwybod?

- Mae **#FridaysForFuture**, mudiad ieuentid a ddechreuwyd yn 2018 i oresgyn yr hinsawdd ar ôl y protestiadau gan Greta Thunberg ac actifyddion eraill, wedi cyrraedd dros 14 miliwn o bobl ifanc mewn dros 7500 o ddinasoedd.
- Wedi'i chynnal gan Sefydliad y Cenhedloedd Unedig, mae'r glymblaid Unlock the Future yn casglu sefydliadau mwyaf y byd sy'n gweithio gyda phobl ifanc a phlant ac ar eu cyfer.
- Dyfarnodd Goruchaf Lys Cyfansoddiadol yr Almaen fod deddfwriaeth hinsawdd y wlad [yn torri hawliau cenedlaethau'r dyfodol](#) yn 2021.
- Yn yr **Unol Daleithiau**, yn achos Held v. State 2020 gwelwyd pobl ifanc yn Nhalaith Montana yn ennill achos cyfreithiol ar sail eu 'hawl i amgylchedd glân ac iach'.
- Mae **Rhaglen Montevideo** yn fframwaith y Cenhedloedd Unedig sy'n cefnogi datblygiad a gweithrediad cyfraith amgylcheddol ledled y byd, gyda'r nod o hyrwyddo datblygu cynaliadwy a diogelu'r amgylchedd er budd cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol.

2. Llywodraethau

Mae angen cymryd camau ystyrlon i adeiladu strwythurau llywodraethu priodol sy'n cefnogi polisïau a phenderfyniadau hirdymor sy'n deg rhwng cenedlaethau.

Bydd hyn yn cynnwys arloesi ar draws tri maes: meithrin gallu technegol y llywodraeth, gwasanaethau cyhoeddus a swyddogion; stiwardio a hwyluso cyfnewidiadau cyfranogol gan ddinasyddion; a chefnogi arweinyddiaeth i ddilyn drwodd a gweithredu er budd

enedlaethau'r dyfodol yn ogystal â chenedlaethau'r presennol. Mae hyn hefyd yn gofyn am weithio gyda gwleidyddion a seneddau o bob math, a chynnal craffu teg ac adeiladol.

Yn genedlaethol, yn rhanbarthol ac yn lleol, mae gan lywodraethau'r cyfle i ddefnyddio'r Cytundeb ar gyfer y Dyfodol a Datganiad Cenedlaethau'r Dyfodol i ysgogi ac ysbrydoli newid.

Cynnig 1. Cefnogi arweinwyr gwleidyddol i gymryd buddiannau cenedlaethau'r dyfodol i ystyriaeth yn eu penderfyniad

- Mabwysiadu polisiau hirdymor, ataliol a systemig sy'n parchu ffiniau planedol ac yn hyrwyddo tegwch rhwng cenedlaethau.
- Cyflwyno deddfwriaeth a strwythurau sefydliadol i warchod hawliau cenedlaethau'r dyfodol a sicrhau tegwch rhwng cenedlaethau.
- Cryfhau arolygiaeth seneddol ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol, neu benodi Comisiynydd/Comisiwn/Ombwdsmon Cenedlaethau'r Dyfodol annibynnol.
- Adeiladu strategaethau cenedlaethol sy'n rhoi gwell cyfrif am anghenion ieuencid a chenedlaethau'r dyfodol.
- Gwella mecanweithiau sy'n cefnogi tryloywder, atebolrwydd a chynrychiolaeth trwy asesu, tryloywder data, a mecanweithiau eraill sy'n datganoli a dosbarthu prosesau gwneud penderfyniadau a throsolwg.

Oeddech chi'n gwybod?

- Mae Cyngor Cyfansoddiadol **Gwlad yr Iâ** yn enghraifft o lunio polisiau cynhwysol sy'n cynnwys dinasyddion cyffredin.
- Yn **Seland Newydd**, mae Briffiau Mewnwelediad Hirdymor wedi'u cynllunio i fod yn 'ddarnau meddwl' ar y dyfodol, gan ddarparu gwybodaeth am dueddiadau, risgiau a chyfleoedd tymor canolig a hirdymor a allai effeithio ar Aotearoa Seland Newydd.

Cynnig 2. Adeiladu galluoedd technegol y llywodraeth, adrannau, asiantaethau a chyrrff cyhoeddus yn ogystal â swyddogion i fod yn barod at y dyfodol

- Ymgorffori cenedlaethau'r dyfodol a meddwl hirdymor yn y llywodraeth drwy greu adrannau sydd â mandad i sicrhau bod cenedlaethau'r dyfodol a'r dyfodol wrth wraidd polisiau a phenderfyniadau.
- Sicrhau bod gwerthuso a dyrannu adnoddau yn cael eu cydgysylltu drwy ddulliau 'llywodraeth gyfan' sy'n chwalu seilos, ac sy'n sicrhau bod tegwch rhwng cenedlaethau a meddwl hirdymor yn rhan annatod o ddylunio, gweithredu a gwerthuso polisi cyhoeddus yn ogystal â dosbarthu adnoddau.
- Adeiladu galluoedd technegol o amgylch rhagwelediad – gan gynnwys sganio'r gorwel, dadansoddi tueddiadau hirdymor, a senarios – a defnyddio'r rhain i greu polisiau rhagweledol, gwydn a thecach sy'n diwallu anghenion cenedlaethau'r dyfodol a'r wlad gyfan.
- Cefnogi lleoleiddio Nodau Datblygu Cynaliadwy a sefydlu mecanweithiau datganoli sy'n gwella'r broses o lunio polisiau o'r gwaelod i fyny.

Oeddech chi'n gwybod?

- Lleolodd Cymru Nodau Datblygu Cynaliadwy'r Cenhedloedd Unedig i gyfraith Cymru drwy gyflwyno'r 7 Nod Llesiant fel rhan o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru).
- Sefydlodd **Brasil** ym mis Tachwedd 2023 y Rhwydwaith Cenedlaethol o Ddinasoedd Croesawu, lle mae llywodraeth leol, cymdeithasau mudol, ieuencid a chymdeithas sifil yn cymryd rhan yn y gwaith o drafod a dylunio polisiau sy'n mynd i'r afael â hawliau poblogaethau sydd wedi'u dadleoli.
- Mae Deddf Asiantaeth Gorfodi Safonau a Rheoliadau Amgylcheddol Cenedlaethol (NESREA) **Nigeria** yn grymuso'r Asiantaeth i fod yn gyfrifol am orfodi'r holl gyfreithiau, canllawiau, polisiau, safonau a rheoliadau amgylcheddol yn Nigeria, yn ogystal â gorfodi cydymffurfiaeth â darpariaethau cytundebau, protocolau rhyngwladol, confensiynau a chytundebau ar yr amgylchedd y mae Nigeria yn llofnodwr iddo.

Cynnig 3. Cyd-greu polisiau a gweledigaethau a baratowyd ar gyfer y dyfodol â grwpiau o ddinasyddion sy'n pontio'r cenedlaethau

- Cynnal deialogau rhwng cenedlaethau, gan gynnwys ymarferion gwranddo cenedlaethol sy'n **grymuso** ieuencid trwy gyfranogiad ystyrion mewn prosesau gwneud penderfyniadau a rolau arwain.
- Cynnal cynullïadau dinasyddion sy'n canolbwyntio ar y dyfodol i gefnogi deialog a helpu i sicrhau bod safbwyntiau amrywiol yn cael eu hystyried.
- Mynd ati i **wreiddio a diogelu gwybodaeth leol a chymynroddion cynhenid mewn polisi**.
- Sefydlu partneriaethau rhwng **gwladwriaethau a rhanddeiliaid** i amddiffyn y tiroedd comin — ein hadnoddau diwylliannol a naturiol — ac i lywio effaith heriau a rennir – megis effaith technolegau newydd.

Oeddech chi'n gwybod?

- Mae Cyllideb Llesiant **Seland Newydd** yn enghraifft o ddull cyfannol o lywodraethu gan flaenoriaethu canlyniadau llesiant ehangach. Datblygodd Seland Newydd fframwaith llesiant He Ara Waiora ar gyfer mātauranga Māori.
- Cynhaliodd **Llywodraeth Cymru** sgwrs genedlaethol “Y Gymru a Garem” (2014) gyda phobl Cymru i lywio Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.
- **Camerŵn** yn penodi cynrychiolwyr ieuencid yn y senedd, yn datblygu strategaethau datblygu cenedlaethol ac yn ysgogi sefydliadau sy'n canolbwyntio ar ieuencid i fynd i'r afael â materion sy'n pontio'r cenedlaethau a hyrwyddo datblygiad hirdymor.

Cynnig 4. Cynnwys y sector preifat mewn strategaethau cenedlaethol hirdymor a'u dal yn atebol am gyflawni nodau llesiant

- Fel gweithredwr canolog yn y defnydd o adnoddau dynol a naturiol ein cymdeithasau, mae gan y sector preifat gyfrifoldeb i weithredu er budd cenedlaethau'r dyfodol uwchlaw elw tymor byr.

- Rhaid i lywodraethau gymell mecanweithiau deddfwriaethol i alluogi'r sector preifat i gyfranogi'n gadarnhaol yn natblygiad nodau cymdeithasol a rennir ac i fod yn atebol am niwed i hawliau pobl a'r amgylchedd.
- Gall a dylai'r sector preifat chwarae rhan gatalytig yn y defnydd cynaliadwy a chydfuddiannol o adnoddau presennol.

Oeddech chi'n gwybod?

- Mae **Riversimple**, cwmni sy'n cynhyrchu ceir cynaliadwy, wedi ymgorffori cenedlaethau'r dyfodol yn eu llywodraethu, gan ddefnyddio model llywodraethu Future Guardian.
- Mae **Kenya** Vision 2030, Deddf Newid Hinsawdd Kenya, a mentrau fel y Gwasanaeth Ieuenctid Cenedlaethol a Chronfa Datblygu Menter Ieuenctid yn cyfrannu at ddull rhwng cenedlaethau Kenya trwy hyrwyddo datblygu cynaliadwy a grymuso ieuenctid.
- Mae banc Triodos wedi sefydlu **Cronfa Cenedlaethau'r Dyfodol Triodos** i fuddsoddi mewn cwmnïau sy'n ystyried lles plant ac yn ychwanegu buddion ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Cynnig 5. Sefydlu Mecanweithiau Mesur ac Atebolwydd Annibynnol ar gyfer llywodraethu hirdymor

- Sicrhau bod gwelliant parhaus a momentwm datblygiad cynaliadwy yn cael ei annog trwy osod disgwyliadau clir ar lefel genedlaethol a rhanbarthol.

Oeddech chi'n gwybod?

- Cynlluniodd **Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru** 'Matrics Aeddfedrwydd' ar gyfer sefydliadau cyhoeddus Cymru i fesur eu cynnydd wrth roi datblygu cynaliadwy ar waith.
- Ym **Mhortiwgal**, mae bwrdeistref Póvoa do Varzim yn bwriadu treialu prosiect i benodi Ombwdsmon Cenedlaethau'r Dyfodol.

3. Systemau a Sefydliadau Amlochrog

Mae cydweithredu byd-eang yn ganolog i gyflawni gobeithion ar y cyd ar gyfer y dyfodol, tra'n diogelu gwerthoedd a delfrydau cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol. Mae Uwchgynhadledd y Dyfodol yn gyfle hollbwysig i sicrhau bod llywodraethu byd-eang yn y dyfodol yn addas ar gyfer y dyfodol, gan osod esiampol a chefnogi cenhedloedd.

Mae gan genhedloedd hefyd rôl hollbwysig i'w chwarae fel rhan o'u hymrwymiad i ymrwymo i eiriol dros yr agenda amlochrog a sicrhau ei bod yn effeithiol, tra'n sicrhau bod eu systemau llywodraethu—o'r lefel genedlaethol i leol—yn addas ar gyfer y dyfodol.

Mae hyn yn gofyn am weithredu ar dair lefel: sicrhau bod y Cenhedloedd Unedig a sefydliadau byd-eang yn effeithiol ac yn meithrin gallu; galluogi cyrff rhanbarthol i ymateb ar y cyd a gosod agenda ar gyfer newid; a gweithio i sicrhau bod gofod yn cael ei greu ar gyfer cenedlaethau pwerus y dyfodol y mae eu hagenda yn feiddgar, yn gynhwysol ac yn diogelu'r dyfodol.

Cynnig 1: Meithrin Amlochrogiath Gynhwysol

- Meithrin amlochrogiath gynhwysol, atebol a chyfreithlon, gyda mwy o gyfranogiad gan gymdeithas sifil ac actorion ifanc.
- Mae ystyried hawliau cenedlaethau'r dyfodol mewn prosesau gwneud penderfyniadau cyfoes yn hollbwysig. Mae mecanweithiau a fframweithiau amrywiol eisoes yn bodoli o fewn meysydd corfforaethol, cenedlaethol ac is-genedlaethol i sicrhau cynrychiolaeth ystyrlon o fuddiannau'r dyfodol. Mae'n ddyletswydd ar system y Cenhedloedd Unedig i archwilio a mabwysiadu mecanweithiau o'r fath, gan eu hintegreiddio i'w strwythurau llywodraethu, ei hymdrechion llunio polisi, a'i phartneriaethau cydweithredol.
- Cynorthwyo Aelod-wladwriaethau i sefydlu mecanweithiau tebyg ar lefelau lleol a rhanbarthol, a thrwy hynny sicrhau bod lleisiau a buddiannau cenedlaethau'r dyfodol yn cael eu cynrychioli'n effeithiol ar draws pob haen o lywodraethu.
- Penodi Llysgennad Arbennig y Cenhedloedd Unedig ar gyfer Cenedlaethau'r Dyfodol â digon o adnoddau i gynrychioli'r rhai nad ydynt wedi'u geni eto, a chynghori Gwladwriaethau a'r Cenhedloedd Unedig ar weithrediad ehangach.

Oeddech chi'n gwybod?

- Ym mis Hydref 2023, lansiodd Ysgrifennydd Cyffredinol y Cenhedloedd Unedig, Mr. António Guterres, ei **Grŵp Cynghori ar Lywodraethau Lleol a Rhanbarthol**, i roi gwybodaeth am ddimensiynau llywodraethau lleol a rhanbarthol i'w hystyried ym mhrosesau paratoi ar gyfer Uwchgynhadledd y Dyfodol.

Cynnig 2: Pennu cyfeiriad strategol clir

- Pennu cyfeiriad strategol clir y tu hwnt i Agenda 2030. Nid yw nodau SDG 2030 bellach yn gynllun hirdymor. Mae angen cynllun arnom hyd at 2050, a thu hwnt, sy'n cwmpasu atebion i dueddiadau hirdymor a dyfodol credadwy.

Oeddech chi'n gwybod?

- **AGENDA 2063** yw glasbrint a phrif gynllun Affrica ar gyfer trawsnewid Affrica yn bwerdy byd-eang y dyfodol.
- Mae'r **UE** yn anelu at fod yn niwtral o ran hinsawdd erbyn 2050 – economi ag allyriadau nwyon tŷ gwydr sero net. Mae'r amcan hwn wrth wraidd y [Fargen Werdd Ewropeaidd](#), ac mae'n darged cyfreithiol rwymol diolch i [Gyfraith Hinsawdd Ewrop](#)

Cynnig 3. Cryfhau Mecanweithiau Monitro a Gwerthuso

- Sefydlu mecanweithiau monitro a gwerthuso cadarn i olrhain cynnydd tuag at nodau sy'n canolbwyntio ar y dyfodol a dal rhanddeiliaid yn atebol.
- Gwneud defnydd o fframweithiau deddfwriaethol, rheoleiddio, polisi a mecanweithiau eraill sy'n cymell ac yn cefnogi hawliau cenedlaethau'r dyfodol.
- Ymgorffori mesurau atebolrwydd a throsolwg cadarn yn y Cynulliad Cyffredinol, gan sicrhau bod y Cenhedloedd Unedig ei hun a'r Gwladwriaethau yn gwneud y cynnydd angenrheidiol.

Oeddech chi'n gwybod?

- Mae'r **Fenter Adrodd Byd-eang (GRI)** yn darparu fframweithiau ar gyfer hyrwyddo cynaliadwyedd ac undod rhwng cenedlaethau.
- Trwy ymchwil gweithredu, mae'r **Ysgol Dyfodol Rhyngwladol (SOIF)** wedi datblygu "triongl SOIF" fel offeryn asesu i fonitro parodrwydd gwledydd ar gyfer fframweithiau llywodraethu hirdymor sy'n sicrhau undod a chyfiawnder rhwng cenedlaethau.

Cynnig 4. Gweithio'n rhanbarthol cryfhau a galluogi parodrwydd rhanbarthol ar gyfer y dyfodol

- Gweithredu ac ymateb i heriau a chyfleoedd ar lefel ranbarthol, trwy gyrrff a sefydliadau rhanbarthol (e.e. Banc Datblygu Affrica, Banc Datblygu Asiaidd) a chomisiynau rhanbarthol (e.e. CEPAL, UNESCWA) gan eu helpu i ddatgloi gwerth o waith y dyfodol: rheoli siociau byd-eang, gosod agenda glir a meithrin gwytnwch.
- Cysylltu rhwydweithiau cenedlaethol (e.e. Cydlynwyr Preswylwyr) yn rhanbarthol ac yn fyd-eang i synhwyro ac ymateb i heriau; ac i'w helpu i wreiddio cenedlaethau'r dyfodol yn eu gwaith.

Cynnig 5. Meithrin gallu, cynyddu a chyflymu cymorth ac adnoddau digonol

- Cryfhau gallu rhagwelediad ar lefel asiantaeth a gwlad, gan drosoli allgymorth a chynrychiolaeth actorion y Cenhedloedd Unedig yn fyd-eang.
- Meithrin arloesiadau parhaus ar draws y CU — labordai arloesi, unedau rhagwelediad, mentrau data – tra'n datblygu gwybodaeth, arweiniad, ac offer a all gefnogi ar draws y system.
- Hyrwyddo manau gwneud polisiau aml-randdeiliaid lle gall Gwladwriaethau a rhanddeiliaid gyd-greu strategaethau a rhannu profiadau i brif ffrydio rhagwelediad

cyfranogol ar draws pob lefel o lywodraeth a sectorau o gymdeithas, gan gysylltu polisi ag ymchwil a gweithredu.

- Datblygu cymorth technegol a chyngor ar yr hyn sy'n gweithio, gan helpu rhanbarthau ac Aelod-wladwriaethau i ddatblygu atebion a diogelu hawliau cenedlaethau'r dyfodol mewn ffordd sy'n briodol i'w cyd-destun lleol.

Oeddech chi'n gwybod?

- Mae **Youth2030** yn gweithredu fel fframwaith ymbarél i arwain y Cenhedloedd Unedig cyfan wrth iddo gynyddu ei waith gyda phobl ifanc ac ar eu cyfer ar draws ei dri philer - heddwch a diogelwch, hawliau dynol, a datblygu cynaliadwy - ym mhob cyd-destun.
- Rhwydwaith yw **Labordy Dyfodol y Cenhedloedd Unedig** sy'n grymuso System y Cenhedloedd Unedig a thu hwnt i ddefnyddio meddwl am y dyfodol a rhagwelediad strategol wrth gynllunio, llunio polisiau a gwneud penderfyniadau

Casgliad

Mae'r Protocol hwn yn ganllaw gweithredu ar gyfer dyfodol gwell. Mae'n cynrychioli lleisiau cyfunol pobl ledled y byd, gan bwysleisio'r angen am bersbectif newydd sy'n amddiffyn ein dyfodol.

Mae'r Protocol yn set o gynigion y gall cymunedau, gwledydd a'r Cenhedloedd Unedig eu trosi i'w systemau penderfynu eu hunain a gweithredu arnynt. Mae yna lawer o syniadau ac enghreifftiau eraill o arfer da a hyrwyddir gan gymunedau ac arbenigwyr yn fyd-eang nad ydynt yn ymddangos yma, ond sy'n enghreifftiau pellach o'r cyfoeth o ddysgu sydd ar gael y dylech dynnu arnynt. Edrychwn ymlaen at barhau â'r trafodaethau yng Nghymru ac adeiladu'r momentwm gyda'n gilydd.

Os hoffech ddysgu mwy am ein gwaith, neu am y Glymblaid ImPACT ar gyfer Cenedlaethau'r Dyfodol (cymuned ymbarél aml-randdeiliaid) a gyfarfu'n anffurfiol ar gyrion Fforwm Cenedlaethau'r Dyfodol (Ebrill 2024) cysylltwch â ni.

Rydym yn eich annog yn gryf i rannu'r Protocol hwn ag eraill gan gynnwys grwpiau cymunedol, cynrychiolwyr y llywodraeth (swyddogol a gwleidyddol) a phartneriaid ar draws sbectrwm y Cenhedloedd Unedig. Diolch ymlaen llaw am eich cefnogaeth.